

СРПСКИ ТЕХНИЧКИ ЛИСТ

ОРГАН УДРУЖЕЊА СРПСКИХ ИНЖЕЊЕРА И АРХИТЕКТА.

САДРЖАЈ: Извештај о радовима у окр. пиротском у год. 1910. Ј. Вид. стр. 85. — Железничка траса Београд—Смедерево (свршетак) Ј. Јирачек инспектор С. Д. Ж. в. сл. стр. 87. — Рад Удружења поводом пројекта закона о уређењу Мин. Грађев. (продужење) стр. 88. — Здравствене прилике у Београду јавно предавање држано од Др Војислава Ж. Ђорђевића стр. 89 — Конкурс за израду споменика Доситију Обрадовићу стр. 92. Вести: Личне вести. Грађевинарске вести. стр. 92. —

ИЗВЕШТАЈ

о радовима у окр. пиротском у 1910. год.

1. Грађевине

1.) Израда шупе и ограде монополске Управе у Пироту. Пројекти и предрачуни рађени су у Монополској Управи, а извршење је дато грађевинском одељку пиротском. Посао је уступљен за 4465,00 динара. Посао није довршен. Плаћа монополска Управа

2.) Економска зграда у расаднику среза нишавског у Пироту. Пројекат и предрачун радио потписати. Посао је довршен. Сума по окончаном рачуну износи 8340— дин. Предрачунска сума 8956.01 дин. Површина 137.55 м². Плаћа се из средске касе.

3.) Црква у Белој Паланци.

Пројекат је рађен у Министарству Грађевина, а предрачун је радио г. Ст. Маринковић. Уступљена је за 28000 Површина 132,63 м². Висина без кубета 16.85. Висина са кубетом 25.15. Отпочета је у 1909. год. У 1910. озидана је и покривена.

Плаћа општ. белопаланачка.

4. Штала при канцеларији ср. белопаланачког са нужницима.

План и предрачун радио је г. Ст. Маринковић, а према примедбама Мин. Грађевина план и предрачун допунио потписати. Уступљена грађевина за 4524,00 дин.

Предрачун 4598.37 дин. Површина штале 97.00 м²

Површина нужника са јамом 20.39 м²

Посао отпочет у прошлој години, још није довршен.

Плаћа срез бело-паланачки.

5.) Оградни зид на имању Монополске Управе у Пироту. План и предрачун радио потписати. Уступљена грађевина за 420.08 д. Дужина зида 19.00 м. дебљина 0.30 м висина 2.13.

Зидање извршено циглом у кречном малтеру.

Плаћа Монополска Управа.

6.) Шупа код гимназијске зграде у Пироту. План и предрачун радио потписати. Предрачунска цена 3297,68 дин. Површина 9565 м² Зидање темеља предвиђено ломљеним каменом у кречном малтеру; дуварови од дасака, покривање црепом. Лицитација није се могла одржати, пошто није било лицитаната.

Плаћа се из окр. кредита.

7.) Окр. зграда у Пироту.

План и предрачун радио г. Алекс. Јанковић архитект Мин. Грађев. Предрачунска сума 290154,97 дин. Уступљена за 250 000,00 дин. Површина 1536.12 м²

Почета у Августу месецу пр. год. и озидани су темељи.

Плаћа се из окр. кредита.

8.) Оправка касарне у Пироту. Планове и предрачуне као и прикупљање података за ову оправку, радио потписати. Предрачун 38818,90 дин.

Оправка није ни вршена, по уобичајеној пракси код Војних Власти. Тражи се, да се

„хитно“ изради предрачун за оправку војних зграда. Предрачун са потребним плановима пошаље се команди и нека команда све то баци у архиву! Када опет некоме од команданта падне на памет, да треба вршити оправке војних грађевина, то се опет „хитно“ тражи предрачун, који постигне иста судба као и његовог претходника!

Плаћа се из војног буџета.

9.) Оправка сводова на подруму испод кујне код касарна у Пироту. Планове и предрачуне радио потписати. Предрачунска сума 634,00 дин.

Овај је посао свршен.

Плаћа се из војног буџета.

10.) Оправка војне болнице у Пироту. Податке прикупио и саставио план и предрачун за ову оправку потписати. Предрачунска сума 2330,00 дин.

Ова је оправка извршена.

Плаћа се из војног буџета.

11.) Оправка стражаре код сењака у Пироту. Податке прикупио и саставио скице и предрачун за оправку потписати.

Предрачунска сума 287,00 динара.

Оправка свршена.

Плаћа се из војног буџета.

12.) Оправка среске зграде у Бабушници. Податке прикупио и саставио предрачун потписати.

Предрачунска сума 623,00 дин. Уступљена за 550,00 дин. Сада је у раду.

Плаћа се из среског буџета.

13.) Препокривање зграде окр. Начелства у Пироту. Предрачун саставио потписати.

Предрачунска сума 130,44 дин. Уступљено за 120,00 дин.

Свршено у прошлој години.

Плаћа се из окр. кредита.

II. Мостови и пропусати.

1. Мост преко Брлошке реке на окр. путу Пирот — В. Ржана.

План и предрачун рађени су у Мин. Грађевина.

Мост је са зиданим обалним стубовима и два речна стуба, озидана до мале воде, као носиоци дрвених јармова. Остала конструкција дрвена.

Распон моста $2 \times 8,00 + 9,24$ дужина 25,40 ширина 5,40 површина 137,16, висина 5,00

Предрачунска сума 12468,00 дин. Уступљено за 12400,00 дин.

Мост је отпочет још у 1909. год. али још није довршен. Озидани су стубови и ту се стало.

Плаћа се из окр. кредита

2.) Рушење и израда речних стубова на истоме мосту.

Услед тога, што су речни стубови били постављени косо према току реке, вода је порушила сасвим један стуб. На предлог начелника Министарства Грађевина г. М. Дамњановића и потписатог, као чланова комисије, има се порушити и други речни стуб а израдити оба речна стуба паралелно према току реке.

Пројекат и предрачун саставио је потписати.

Предрачунска сума 1816,64 дин. а уступљено истоме предузимачу, као накнадни рад.

Ово се има извршити у току ове године, пошто је било доцкан за рад.

Плаћа се из окр. кредита.

3.) Пропуст преко потока „Војнички До“ на окр. путу Пирот — Књажевац.

Пројекат и предрачун радио г. Ст. Маринковић.

Плаћа се из окр. кредита

Предрачунска сума 8005,08. Уступљен у израду за 6525,00 дин.

Распон 3,00 мет.

Висина 4,30

Дужина 11,16 ширина 5,20.

Површина 58,03 m².

Свршен у прошлој години.

4.) Оправка моста преко р. Тимока у Б. Бериловцу на окр. путу Кална — Св. Никола.

Пројекат и предрачун радио потписати.

Сума по окончаном рачуну 2130,87 дин.

Плаћа се из окр. кредита.

5.) Оправка конуса код моста преко р. Тимока, на окр. путу Пирот — Књажевац.

Предрачун састављао потписати.

Оправка извршена.

Сума по окончаном рачуну 663,73.

Плаћа се из окр. кредита.

6.) Пропуст преко Ресничког потока, на окр. путу Бабушница — Б. Паланка.

Пројекат и предрачун радио потписати.

Предрачунска сума 6169,64 Уступљена у рад за 5576,00.

Распон 2,00 м.

Висина 2,80.

Дужина 6,80 ширина 5.00

Површина 34.00 m²

Са 55.00 + 71.00 = 126.00 m дугачким навозима са обе стране и израдом шосирања на истима.

Почет у прошлој години и једва је израђен бетон у темељима.

Плаћа се из окр кредита.

7.) Оправка моста преко „Врелске реке“ на државном путу Пирот — Ниш.

Предрачун и скице саставио потписати.

Предрачунска сума 1583,35, уступљена за 1339,00 Свршена оправка.

Плаћа се из државног кредита.

8.) Оправка моста на Цером долу, на окр. путу Пирот — Књажевац.

Податке прикупио и саставио план и предрачун за ову оправку потписати.

Предрачунска сума 727,00 дин. Уступљена израда за 706,50 дин.

Оправка се плаћа из окр. кредита, а свршен- је у пр. год.

9.) Оправка пропуста преко Сопотског потока, на окр. путу Пирот — Књажевац.

Податке прикупио и саставио план и предрачун потписати.

Предрачунска сума 355,61 дин. Уступљена оправка за 282,50 дин.

Оправка се плаћа из окр. кредита, а свршена је у прошлој години.

10.) Оправка патоса на гвозденом мосту преко Нишаве у Пироту.

Предрачун и план саставио потписати.

Предрачунска сума 9082,90 дин. Уступљена оправка за 5950.00 дин.

Плаћа се из окр. кредита. Оправка још није почела.

11.) Оправка засведеног моста преко Мокрањске реке, на окр. путу Бабушница — Б. Паланка.

Податке прикупио и саставио пројекат и предрачун потписати.

Предрачунска сума 3370,54 дин. Уступљена оправка за 2844,00 дин.

Оправка још није почела, а плаћа се из окр. кредита.

12.) Оправка и осигурање засведенога моста преко Изворске реке, на окр. путу Пирот — Књажевац.

Податке прикупио и саставио пројекте и предрачуне потписати.

Предрачунска сума 1456,33 дин. Уступљена оправка за 1450.00 дин.

Плаћа се из окр. кредита.

Оправка још није отпочела.

13.) Оправка „Беговог моста“, преко р. Темске, на ср. путу Пирот — Станичање.

Податке прикупио и саставио план и предрачун потписати.

Предрачунска сума 1043,28 дин. Уступљена израда за 1035,00 дин.

Плаћа се из окр. кредита. Посао још није отпочет.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Ј. Вид.

ЖЕЛЕЗНИЧКА ТРАСА Београд — Смедерево.

Представка учињена Господину Министру Грађевина од стране грађана града Смедерева

Са техничким извештајем инжењера Јована Јирачека грађевинског инспектора дирекције Срп. Држ.

Железница в. сл.

— Свршетак —

Но сразмерно према дужини за грађење, коју би имале ове 3 пруге, дошло би на 1. километар саграђене пруге да гравитира становништва:

а) Код пруге под 1. (поред Дунава) 49.7 км дужине 583 душа.

б) Код пруге под 4. (на „Митинац“ 72.9 км. дужине) 411 душа.

в) Код пруге под 5. (на Врчин и М. Крсну 66. километара дужине) 457 душа.

Дакле и у њом погледу је пруга под 1.) на првоме месту. Кад би пак узели у рачун с'једне стране за пругу под 1.) и Београд, с'друге за пругу под 5.-Београд, Топчидер, Ђањицу и неколико још околних села, онда ће ова сразмера скоочији још више у користи пруге под 1.)

Као важна добит економска за Београд било би то, што би се пругом под 1.) и 2.) отворила једна нова станица у Београду на „Јалији“ а пругом под 3.) и 4.) на „Тркалишту“ и постаја за особе Врачар и Палилула, знатно оживео, и везала би се станица на „Тркалишту“ једном сајузном пругом од пр. 5.5 км. дугачком са 9-10‰ пада а низ Чубурски поток поред воденице Вшетечкове, поред великих тамо постројених цигљана и поред Вајфертове пиваре и поред фабрике керамичких израђевина водећом, са станицом „Београд на Сави“ или б) са кланичном пругом на Дунаву, које би се од

ових двеју показало пробитачније. На првој линији под а) могла би се за Врачар постројити једна постаја за особе доле на улици од Споменика и (под а) поменути заводи индустријски могли би се сви везати са овде означеном пругом сајузном колосецима и провозом својих фабрика и производа амортизирали би сами за ову пругу утрошену, своту = око 1,200.000 динара.

На овај начин т. ј. постројењем друге станице у Београду, било на „Јалији“ у Дунавском крају на кланичкој прузи према траси под 1.) или на „Тркалишту“ према траси под 3.) најбоље и на задовољство једног великог до сада мртвог краја Београдског, разрешило би се већ актуално питање о скућености досадашње главне железничке Београдске станице.

Додајак уз таблицу са ценама појединих траса.

Једном згодном варијантом може се линија под 3.) описана (полазак из Београда са „Тркалишта“ знатно не само скратити но и поједити.

Задржимо ли трасу под 3.) описану од Београда до села Лештина (до км. 15) и скренемо ли одавде око села Лештана наоколо, прешавши „Болечицу“ реку на десну обалу одмах више села, — једно 50м. ниже воденице ту постојеће, на коти око 102—103м. насипом од пр. 10м. високим и попнемо се са успоном 8‰ од пр. на коту 111—112 у дољу сниже седла зв. „Завојнице“ (на којем је седлу најнижа тачка са 159 м. означена). Ово седло прошли би једним, 300 до 320 м. дугачким тунелом у којем би вероватно наишли на кречњак (или и серпентин) из којег се састоји брег у савијутку реке „Болечице“, звани „Осоје“ и „Завојнице“ бар до споменутог седла. Даља греда, пружајући се правцем југоисточним, звана „Кречане“ садржи кречњак, који се ту и пече на *извршан креч.* Прешавши седло, скренемо са јужне стране на лево и држећи трасу при излазу из тунела на коти од пр. 111—112, достигнемо са малим успоном (5‰ до 6‰) све по страни на десној обали Врчинске реке идући до станице крај села *Врчина* на коти око 135 до 140 под висом „Самаром“ положеној, како је иста и на траси под бр. 3.) замишљена. Ова линија испала *најмање за 3 км. краћа* од линије под 3.) изнела би дакле ова варијанта 4а.):

За грађење 66.6 километара од Београда до Смедерева, т. ј. само за 0.6 км. више, но што износи линија под 5.) на Малу Крсну.

Али *за возњу* би била за 4.8 км. краћа од ове последње (под 5.)

За грађење имали би више за један, највише 320м. дугачак тунел, који би коштао по м. = 1000 д. Али *уштедили* би на грађењу пруге до 320.000 д. најмање 3.000 + 320м. = 3.320 км., и пошто грађња линије под 3. кошта просечно 181.000 дин., то

би била уштеда *најмање* 594.000 до 600.000 дин. Разлика *вишка* (за тунел) и *уштеде* чини ту *најмање* 274.000 до 280.000 дин. у корист ове трасе т. ј. ова траса 4а) коштала би у сразмери са трасом 3.) само 12,614.000 — 274.000 = 12,340.000 дин.

Ваља дакле и ову варијанту узети у разматрање и поступак.

Завршујући ова моја посматрања, разлагања и прорачуне, истина само *приближно*, дозвољавам себи препоручити иста најтоплије озбиљној пажњи Господина Министра Грађевина, и уверен сам, да ће Господин Министар, према истима у интересу просперитета Српских Државних Железница, града Београда, и читавог једног краја Србије и према важности трговачког места, какво је Смедерево, донети своје решење у смислу ових предлога.

28. Августа 1910. године
у Смедереву

Јован Јирачек с. р.

вл. ауторизирани грађевински инжењер,
и инспектор I. кл. Дирекције Срп.
Држав. Железница н. сл.

РАД УДРУЖЕЊА.

Поводом пројекта закона о уређењу Министарства Грађевина.

—:—

Драг. Маслаћ такође мисли да се одбацивањем овога пројекта не може много утицати ни добити. Треба још једном да претресемо и овај пројекат и да укажемо на његове мане. И сами посланици и министар видеће, да у овом пројекту има нелогичности, значи да је рађен на брзу руку. С тога има наде да се наше допуне могу и примити, те с тога предлаже да се што пре приступи послу.

Стп. Миросављевић констатује да се сви слажу у томе, да на овом пројекту има много шта да се примети, али због колега из унутрашњости, којима се овај пројекат допада, треба ипак узети овај пројекат за основицу.

Чини своје примедбе на пројекат. Налази да цртаче треба рачунати у техничко, а не у админ. особље. Тражи да се установе указна места за техничаре, који нису дипломски испит положили и да буду као надзорници и помоћници инжењерима.

Тражи да се чл. 50 сасвим избрише, јер о томе говори закон о чиновницима грађанског реда. Решење дисциплинског Суда не може постати одмах извршно, јер сваки по уставу има право жалбе. Ко је крив, треба казнити њега, а не његову породицу, оспоравајући му право на повишицу,

Стављање у пензију има се вршити такође по закону о чин. грађан. реда. Лекарска комисија за болесног чиновника неумесна је.

М. П. Видаковић тражи реч. Но пошто он није члан Удружења те по Уставу Удружења нема право говора на скуповима, скуп је претворен у конференцију и г. Видаковићу као вршиоцу дужности начелника Мин. Грађевина дата је реч ради обавештења.

М. П. Видаковић вели да је овај пројекат рад г. Милутина Божића начелника Мин. Грађевина, а г. Министар још није имао у томе удела што се види и из завршетка. Ово је само први нацрт и покушај, а пројекат ће тек да иде пред једну комисију ради дефинитивне редакције. Стога је овај нацрт и послат Удружењу да оно да своје мишљење и изложи своје погледе, о којима ће се при даљем раду на овом пројекту моћи водити рачуна.

Драг. Мирковић вели да је изненађен овом изјавом г. Видаковића и чуди се како то, да овај пројекат Г. Министар не признаје за званичан пројекат Министарства, а овамо га званично шаље Удружењу на мишљење.

Ран. Аврамовић вели да изјава г. Видаковића чини обрт у целој ствари. И новине су донеле да се овај пројекат шаље Удружењу, а ускоро и скупштини. Међутим сад настаје питање зашто Министарство и шаље Удружењу овакав један пројекат на мишљење, кад га не признаје за свој. Према томе излази да ми можемо овај пројекат и не узимати у обзир.

Председник Главинић захвалан је г. Видаковићу што је дошао на скуп и дао ово обавештење. Налази да је ово незгодан поступак од стране самог Министарства, које овако један важан предмет шаље Удружењу са онако кратким шаблонским спроводним актом. Види се да је то само форме ради, и оставља се за тако велики посао време од свега 7-8 дана, који уз то падају у саме Божићне празнике. — Сад нам је тај кратки рок продужен и ми ћемо опет испунити своју дужност.

Ранијом представком тражили смо много, али овде није унето ништа. Ми морамо остати доследни.

Налази да је најбоље да се одреди ужи одбор од неколико чланова, па да они спреме један извештај за Мин. Грађевина.

М. П. Видаковић слаже се с горњим предлогом г. Председника и мишљења је да Удружење треба да претресе овај пројекат и о њему поднесе Мин. Грађевина своје мишљење.

— наставиће се —

Здравствене прилике у Београду.

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ ДРЖАНО ОД
Dr Војислава Ж. Ђорђевића
У В О Д

Господо! Сматрам за особиту част, што ми се дала прилика да, на позив демократског клуба самосталне радикалне странке, пред тако отменим скупом грађана београдских, држим предавање о здравственим приликама у Београду.

Али, пре него што пређем на свој прави задатак, морам да вас замолим, да од мене не тражите да у једном кратком предавању изнесем потпуну слику здравствених прилика у Београду, нити да исцрпно покажем све узроке, који чине, те је Београ једна од најнездравијих вароши у Европи, као и да изложим потанко све мере, које треба предузети за његово санирање; јер за то треба и више времена и тачнијег материјала но што ја имам на расположењу и бржег и озбиљнијег проучавања, по што је то мени могуће, поред мога редовног посла.

Ја ћу се с тога ограничити само на то, да покушам, да, на основу статистичкога материјала, који објављује физикат града Београда, за последњих десет година (од 1900 — 1909 гддине), као и Годишњака Управе државне статистике, изнесем бар бледу и површну слику здравствених прилика у Београду. Сем тога, подрудићу се, да потражим, какви су главни узроци, који изазивају тако рђаво здравствено стање у Београду и најзад, изложићу, које мере ваља, на прво место, предузети за његово санирање, те да од нашег лепог Београда поста не варош, у којој се може живети бар без велике опасности по здравље наших становника.

1. Шта нам статистика казује?

Ако хоћемо да донесемо суд у каквој вароши: да ли су хигијенске прилике у њој добре, да ли та варош напредује у своме развитку или не, ми лекари најпре разбирамо: какав је проценат рађања, боловања и умирања у тој вароши; јер је наталитет, морбидитет и морталитет једне вароши у многоме огледало њеног здравственог стања и напредовање. Умире ли у једној вароши више но што се рађа, разбољева ли се и умире ли више, но што је то просечно у другим напредним варошима, онда је више но сигурно, да је та варош у дефициту, да не напредује и да ће опустети, ако се за времена не нађе лека, да се овај дефицит уклони или ако оваква варош не буде имала прираштаја са стране.

Да видимо, како у томе погледу стоји са Београдом?

1.) Рађање у Београду

(Види таблицу I.)

I. Рађање и умирања

Редни број	Година	Б Р О Ј				живо рођење деце			Наталитет на 1000 станов. на год.	мртво рођене деце			Укупно умрлих не рачунајући мртво рођану децу		
		становника	војске	осуђеника	СВЕГА	мушк.	женск.	СВЕГА		мушк.	женск.	СВЕГА	мушк.	женск.	СВЕГА
1	1900	58992	5297	1659	65.948	711	684	1395	23.65%	43	37	80	971	736	1707
2	1901	69772	?	2055	71.827	952	850	1802	25.85	29	32	61	1040	659	1699
3	1902	69772	?	2779	72.551	820	771	1591	22.80	51	38	89	1042	767	1809
4	1603	69769	?	1679	71.439	875	793	1668	23.79	39	34	73	1059	807	1866
5	1904	79769	?	1925	71.794	808	778	1586	22.73	35	38	73	1078	737	1815
6	1905	72890	5275	1783	79.948	835	799	1634	25.42	29	39	68	1172	850	2022
7	1906	75024	4595	2064	81.683	893	826	1719	21.04	47	35	82	1162	903	2065
8	1907	75024	5237	1969	82.230	911	910	1821	22.14	41	36	77	1265	855	2120
9	1908	77816	5682	1763	85.251	929	850	1779	20.86	47	50	97	1193	888	2081
10	1909	77816	7978	1897	87.601	948	865	1813	22.86	55	47	102	1340	945	2285
За 10 год.						8682	8126	16808	22.4	416	386	802	11322	8047	19369

У Београду је рођено живе деце за последњих 10 година (од 1900 до 1909 год.) 16.808 ; што долази просечно на једну годину 1.680 деце или 22.40 на 1000 становника,

У 1909 години рођено је живе деце 1.813 (и то: 948 мушке и 865 женске), или 20.67 на 1000 становника. То је дакле његова плодност.

Мртво рођене деце било је за ових 10 година 802 или 80 просечно на 1 једну годину или 4.1 на 100 живе рођене деце, а у 1909 год. било је мртво рођене деце 102 (и то 55 мушке и 47 женске) или 5% на 100 живо рођене деце, што се мора сматрати као велики проценат; јер је у земљама, у којима има сигурних података, овај проценат много мањи. Исти је случај и са Србијом, где је по варошима био само 2.4% а по селима 1.87%.

Ми се не можемо овде упуштати у тражење узрока овом већем проценту мртво рођене деце у Београду. Они су многобројни (болест, старост, беда и сиротиња материна, занимање њено и најзад брачно стање). Констатујемо само, да процена мртво рођене деце расте у Београду, тако, док је у 1901 г. било 4.51%, у 1905 4.74%, докле је у 1909 год. био 5%, као што смо већ поменули.

Нас више интересује процена живо рођене деце у Београду, јер то представља плодност његову. Ми смо га малочас изнели. Да ли је овај проценат довољан за Београд? Није; јер готово у свима напреднијим варошима на западу и ако се огледа тенденција за опадање наталитета, већи је но у Београду. За потврду овога ми износимо најпре статистичке податке из 1888 године. У овој години

родило се у Амстердаму	36.6%	на 1000 станов
„ Буд. Пешти	36.9	„ „ „
„ Копенхагену	35.0	„ „ „
„ Минхену	35.9	„ „ „
„ Бечу	33.3	„ „ „
„ Хавру	32.9	„ „ „
„ Берлину	32.2	„ „ „
„ Риму	32.1	„ „ „
„ Лондону	30.5	„ „ „
„ Манчестру	30.2	„ „ „
„ Марсељу	29.6	„ „ „
„ Брислу	29.1	„ „ „
„ Лајпцигу	28.8	„ „ „
„ Београду	28.0	„ „ „
„ Петрограду	27.4	„ „ „
„ Франкфурту	27.2	„ „ „
„ Паризу	25.8	„ „ „
„ Њујорку	24.6	„ „ „
„ Мљетцима	22.0	„ „ „
„ Бомбају	21.6	„ „ „
„ Балтимору	20.0	„ „ „

Али овај проценат рађања у Београду не само да је мали, према другим варошима у Европи, већ последњих година стално се смањује, тако, да је у 1895 г. износио 22.00%, у 1905 г. 20.40% а у 1909 г. 20.67%.

Узрок овом опадању плодности у Београду, не лежи толико у економским факторима, нити у раси, јер је словенска раса, као што је познато најплоднија, већ у обичајима, навикама и моралу (побачајима) београдског становништва, у венеричним болестима и позном ступању у браку, у сра

у Београду.

Морталитет на 1000 стан. на 1 годину	Странци ¹⁾ умрли			Процент умр- лих странаца према укупном броју умрлух	Умрло у болницама				На 1 годину морталитет на			СВЕГА умрло у болницама	Процент умрлих у болницама
	мушк.	женск.	СВЕГА		оп. држ.	душевној	војној	осуђенич- кој	1000 војника	1000 осуђеника	1000 стан. по одбит- ку умрлих странаца		
28.78 ‰	190	70	260	15.23 ‰	266	96	47	51	8.9 ‰	30.74	24.53	460	27.42
24.34 ‰	118	76	194	11.42 ‰	341	119	22	76	—	36.98	20.17	558	32.90
25.93 ‰	240	72	312	17.25 ‰	372	119	23	52	—	18.71	21.46	566	25.77
26.74 ‰	242	88	330	17.68 ‰	380	102	44	41	—	24.55	22.00	567	
26.10 ‰	241	85	326	17.96 ‰	402	99	31	43	—	22.33	21.34	575	31.68 ‰
25.29 ‰	315	102	417	20.62 ‰	439	141	31	57	5.87	31.96	22.00	668	33.00 ‰
25.28 ‰	291	96	387	18.74 ‰	447	107	36	67	7.83	32.46	22.36	657	31.86 ‰
25.78 ‰	338	112	450	21.23 ‰	411	125	35	97	6.68	49.26	20.30	668	31.51 ‰
24.40 ‰	308	131	439	21.20 ‰	456	141	28	71	4.92	40.16	19.25	696	33.44
26.05 ‰	355	139	494	21.62 ‰	537	165	47	57	5.89	30.04	20.42	806	35.27
25.82 ‰	2638	971	3609	19.15 ‰	4061	1214	344	612	11.94	63.89	21.00	6431	33.84

1) Становници који станују у Београду краће време од годину дана.

змерно великом броју мушких становника, коју су нежењени или живе без породице у Београду [као што су: војници, осуђеници, печалбари — радници, млекације, хлебари (из Македоније) и Арнаути (из Турске) и т. д.], и у најзад у слабом тражењу помоћи сеоског женског становништва у дому за порођај у Београду; јер и то утиче на статистику рађања у Београду.

Ово опадање наталитета у Београду још више пада у очи, ако га упоредимо са наталитетом у Србији која, као што је познато, у томе погледу, предњачи осталим државама у Европи (у 1901 г. 41.9‰) и после Русије (у којој је у 1901 г. 47.1‰) долази готово на прво место, докле у Београду наталитет износи тек половину наталитета у Србији. Са оваквом дакле плодношћу ми не можемо бити задовољни у Београду.

Али, једино по рађању или плодности једне вароши или земље ми не можемо оценити, какво је здравствено стање њихово. Ови бројеви могу бити израз само економног или моралног стања. С тога морамо упоредити рађање са умирањем, па ћемо тек тада моћи извести закључак у погледу здравствених прилика у Београду.

2). Смртност у Београду

(Види таблицу I.)

Да видимо, како је са умирањем у Београду? За прошлих 10 година умрло је у Београду

19369 (родило се 16.808) што долази просечно на једну годину 1936 лица или 25.82‰ на 1000 становника.

Прошле 1909 године умрло је у Београду свега 2285 (муш. 1.340 + жен. 945) без мртворођене деце, што чини 26.05‰, на 1000 становника годишње. Ова цифра — проценаи морталитета — врло је значајна за животи и здравствене прилике у Београду, Статистика нам још казује, да је умрло више мушких но женских у Београду.

Ако упоредимо рађање са умирањем у Београду, видићемо, да је Београд у дефициту: више је умрло но што се родило за за 10 прошлих година 2,561 лице, а за прошлу 1909 г. 472 лица.

Али овај дефицит, статистика нам даље казује, није само случајан, пролазан, већ је сталан и понавља се из године у годину за последњих 10 година, изузев само једне године (1901) године, када се више родило (25.88‰) но умрло (24.34‰).

У Београду дакле стално више умире но што се рађа! И да Београд господо, по своме привредном, трговачком и политичком положају, нема привлачне снаге на целу Србију и целокупно Српство и не добија прираштај из њега, он би морао временом пропасти. За потврду овога износимо:

Кретање становника у Београду, према последњим писима од 1900, 1905 и 1910 г. 31/XII, дакле за последњих 10 година.

По попису од 31/XII 1900 г. било је фактичног

становништва, дакле становништва које се тога дана затекло у Београду 69.097.

Пошто је од почетка 1901 г. до конца 1905 године рођено у Београду за 5 година 8201 а умрло 9211, то је Београд био у мањку са 1010 душа за 5 година. Међутим пописом од 31/XII 1905 г. нађено је у Београду не (69.097 — 1010 =) 68.087, већ 80.747 душа, што значи да је Београд имао прираштаја са стране за 5 година 12.660 лица или 2.532 год. или 3.6%.

Исти је случај и са последњим периодом од почетка 1906 г. до конца 1910 год. У томе времену родило се у Београду 8.970 а умрло 10.720 што значи да је био мањак у 1750 душа за 5 год. Међутим пописом од 31/XII 1910 год нађено је у Београду 90.050 становника а не 78997, колико би, према мањку, требало да буде, што значи, да прираштај са стране за тих 5 последњих година био 11053 или 2.210 год. или 3.0%.

Из овога се види, да Београд расте само прираштајем са стране, а не вишком рођених.

— наставиће се —

К О Н К У Р С

за израду споменика Доситеју Обрадовићу

Општина града Београда расписује конкурс за израду споменика Доситеју Обрадовићу под условима :

- 1.) На конкурс могу учествовати само југословенски уметници ;
- 2.) Израда споменика осатавља се слободној замисли уметника ;
- 3.) Споменик се има подићи на пројектованом великом скверу на Теразијама, о коме се могу добити податци у општини града Београда ;
- 4.) Целокупни трошкови око подизања споменика не могу прећи суму 40.000 динара ;
- 5.) Скице за споменик ваља поднети најдаље до 15. априла 1911. год. Споменик се има израдити и поставити до 30. августа исте год. ;
- 6.) Скице ће се наградити са три награде : прва награда са 1000 дин. друга 700, трећа 500 динара. Награђене скице остају својина општине Београдске. Ономе ко добије прву награду поверава се израда споменика.
- 7.) Скице, под шифром, шаљу се Господину Председнику општине града Београда ;
- 8.) Оцењивачки одбор (југу) сачињавају : г. г. Андра Стефановић, проф. Универзитета ; Д-р Бог-

дан Гавриловић, ректор Универзитета ; Богдан Поповић, проф Универзитета ; Павле Јовановић, сликар ; Љубомир Давидовић, председник Београдске општине ; Д-р Влада Петковић, доцент Универзитета и директор свих техничких одељења општинских.

9.) Скице могу бити јавно изложене тек пошто оцењивачки суд изрече свој суд.

В Е С Т И.

Личне вести.

Указом Њ. В. Краља од 3. марта ове год. уважена је оставка г. Војину Ђурић инжењеру II кл. Дирекције Срп. Држ. Железница.

Стечај. Округу ваљевском, потребан је један самоуправни инжењер, с тога овим, а према одлуци Окружне Скупштине, ванредног сазива, од 23 јануара тек. године број 4. расписује стечај за то звање.

Позивају се компетенти да се са својим пријавама за ово место јаве Окружном Одбору округа ваљевског најдаље до 30. марта ове године.

Уз пријаву треба поднети документе о стручној спреми и досадањој пракси.

Плата је за ову годину предвиђена у 6 000 динара.

Са изабраним кандидатом закључиће се уговор за три године службовања.

Грађевинарске вести.

Дрвени мост од 21. м. распона саградиће се ове године преко Крепољинске реке на путу Пожаревац — Горњак — Жагубица, по пројекту инжењера г. Петра М. Ракића.

Предрачунска је сума 6465,09 дин.

Државне грађевине. Питање о подизању државних грађевина већ се приводи крају. Закон о подизању 12 најглавнијих зграда спреман је и поднет Народној Скупштини на решење. Г. Влада Поповић архитекта поводом тога написао је брошуру, у којој је прегледно изнета потреба подизања свију грађевина државних. Скрећемо пажњу читаоцима на ову брошуру, која се може добити у књижарницама: Цвијановића и „Свесловенској“ (Македонска улица) као и код писца. Цена је пола динара.

20 комада камених плочама покривених пропуста саградиће се ове год на путу Рајац — Каона и Рајац — Вича, по пројекту окр. инжињера Г. Ж. Д Радовића.

Предрачунска је сума 9587, 60 дин.

Власник за Удруж. Срп. Инжењ. и Архитекта **Влад. П. Митровић** ванр. професор Универзитета

Одговорни уредник **Јефта Т. Стефановић** редовни професор Универзитета

Штампарија К. Грегорића и Друга — Београд